

MAIG 2025

Nº 038

Trajectòries de parella i ocupació associades a la infecunditat a Espanya

Mariona Lozano*Investigadora Ramón y Cajal (CED-CERCA)***Sergi Vidal***Investigador (UAB/CED-CERCA)***Alicia Adserà***Senior Research Scholar and Lecturer in Economics at the Princeton School of Public and International Affairs and Director of Graduate Studies at the Office of Population Research*

La primera publicació del *Perspectives Demogràfiques* l'any 2016 (Esteve et al., 2016) anunciava que entre el 25% i el 30% de les dones nascudes durant la segona meitat dels anys setanta no tindrien fills a Espanya. Avui dia, aquestes cohorts ja han completat la seva etapa fèrtil, i podem estudiar en quines circumstàncies aquestes dones han acabat finalment no tenint fills.

Amb aquest objectiu, el grup de Gènere i Desigualtat del Centre d'Estudis Demogràfics de la Universitat Autònoma de Barcelona ha analitzat l'Enquesta de Fecunditat 2018 per tal d'explorar com les trajectòries laborals i de parella influeixen en la manca de descendència entre les dones a Espanya.

Primer descrivim les interconnexions entre les trajectòries de parella i del mercat laboral per establir les trajectòries més típiques. Aquestes trajectòries s'han generat mitjançant tècniques estadístiques que permeten identificar grups naturals dins d'un conjunt de dades, basats en l'associació entre elles. En segon lloc, analitzem la probabilitat de no tenir fills després dels 40 anys per a les diferents trajectòries obtingudes. Finalment, explorem les diferències per nivell educatiu entre els patrons observats.

Els resultats mostren que el 28% de les dones nascudes entre el 1962 i el 1978 no tenien fills en el moment de l'enquesta. Tot i així, aquest percentatge varia en funció de les trajectòries de parella i ocupació, i el nivell educatiu. La probabilitat de no tenir fills supera el 50% entre les dones que no han tingut parella, especialment entre les universitàries, per a les quals la xifra se situa per sobre del 80%. Per contra, entre les dones que es van casar aviat, la proporció sense fills és inferior al 20%.

El creixement de la infecunditat

Espanya té una de les taxes de fecunditat més baixes del món i un nombre creixent de dones que completen la seva etapa fèrtil sense haver tingut tenen fills. Si bé algunes dones trien conscientment no tenir-ne, moltes altres retarden la maternitat a causa de circumstàncies de la vida, de vegades perden l'oportunitat de ser mares sense proposar-s'ho. Aquest retard estaria associat, en part, a la creixent inestabilitat en les relacions de parella i/o les condicions desfavorables del mercat laboral. Moltes dones prioritzen les seves carreres, busquen estabilitat financera o esperen a trobar la parella adequada abans de considerar ser mares. Tanmateix, la capacitat biològica per concebre disminueix considerablement després dels 40 anys, fent que la maternitat tardana presenti un risc més elevat. Per tant, la infecunditat acostuma a ser el resultat de transicions vitals més inestables i complexes al llarg de la vida.

Fins a finals dels noranta, la prevalença de dones sense fills a Espanya no era tan alta com a altres països del seu entorn i l'OCDE. Tard o d'hora, les dones espanyoles acabaven sent mares. No obstant, entre les generacions més recents, la proporció de dones sense descendència final ha augmentat considerablement. A la Figura 1, veiem que el percentatge de dones sense fills a Espanya s'ha més que duplicat entre les cohorts nascudes el 1975 en comparació a les de 1955, i actualment és el segon país amb el percentatge d'infecunditat permanent més gran, només per darrere del Japó. A partir d'aquestes dades no és possible saber si la manca de fills és voluntària o no, però sabem per la literatura i les enquestes especialitzades que hi ha una bretxa entre el nombre de fills desitjats i el nombre final (Adserà & Lozano, 2021). El nombre desitjat de fills per dona no ha canviat gaire des dels anys noranta a Espanya. La fecunditat desitjada continua sent relativament alta, en comparació als nivells observats, i es manté consistentment al voltant dels dos fills.

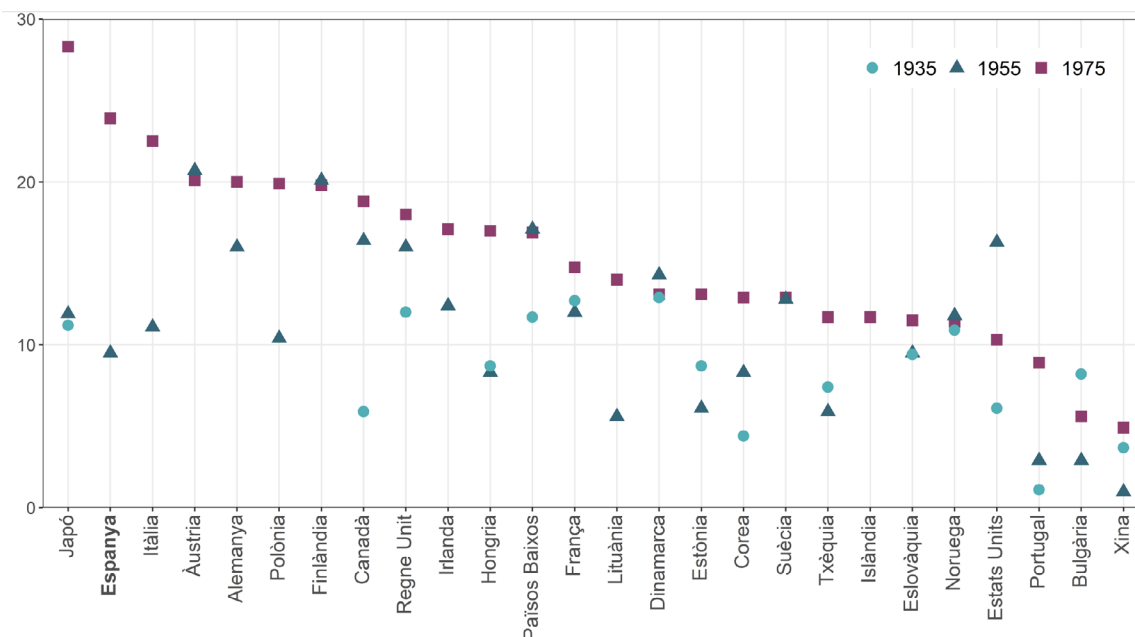

Figura 1. Percentatge de dones sense descendència final entre les generacions nascudes el 1935, 1955 i 1975

Font: OCDE, 2024

La interacció entre el treball i la parella

Tot seguit, analitzem si els nivells d'infecunditat entre les dones varien en funció de les trajectòries de parella i ocupació. Per definir aquestes trajectòries fem servir dades retrospectives de l'Enquesta de Fecunditat d'Espanya del 2018. Observem les trajectòries laborals i de parella que han tingut les participants de l'enquesta entre els 18 i 40 anys i les agrupem utilitzant anàlisis de seqüències. A la Figura 2, mostrem una representació esquemàtica dels cinc grups identificats a l'anàlisi. Els grups apareixen representats en un doble eix segons la seva trajectòria de parella (eix vertical) és més o menys estable, i la trajectòria laboral (eix horitzontal) és més o menys permanent. El diàmetre de cada cercle és representatiu de la mida del grup (no és una representació proporcional) i el color de cercle indica si els nivells d'infecunditat estan per sobre (blau) o per sota de la mitjana nacional (groc). En total, hem identificat cinc trajectòries tipus:

- **T1. Matrimoni primerenc i participació laboral mitjana-baixa:** Dones que es van casar aviat i van romandre casades durant tot el període de temps observat. Són dones amb nivells mitjans i baixos de participació al mercat laboral. És el grup més nombrós de tots que representa gairebé el 58% del total. A l'hora, és el grup amb una taxa d'infecunditat més baixa, situada al 14,5%.

- **T2. Matrimoni tardà i participació laboral mitjana-alta:** Dones que es van casar més tard que el grup anterior i presenten majors taxes d'ocupació. Especialment aquelles amb trajectòries laborals més exigents, són les que es van casar a edats més avançades i van tenir els fills més tard. Amb tot, el nivell d'infecunditat registrat per aquest grup és del 15,%. Representen el 12% de les trajectòries.
- **T3. Unions no matrimonials i participació laboral mitjana-alta:** Dones que van tenir relacions de cohabitació o diverses ruptures, i alhora mostren una participació laboral mitjana o alta. Són dones que tenen una major infecunditat que els dos grups anteriors (34,8%), però inferior al grup de solteres. Aquest grup representa el 14% de les trajectòries.
- **T4. Solteria amb perfil laboral baix:** Dones que van passar la major part de la vida adulta solteres i tenen un perfil laboral baix. El seu nivell d'infecunditat és del 79,7% i representen el 6% de les trajectòries.
- **T5. Solteria amb perfil laboral mitjà-alt:** Dones solteres amb un perfil laboral mitjà-alt. El seu nivell d'infecunditat és del 61,1% i representen el 10% de les trajectòries.

En general, els resultats mostren que les trajectòries de parella que es desvien del model matrimonial més clàssic tenen majors probabilitats de no tenir fills, i que la solteria i el divorci són predictors importants de la

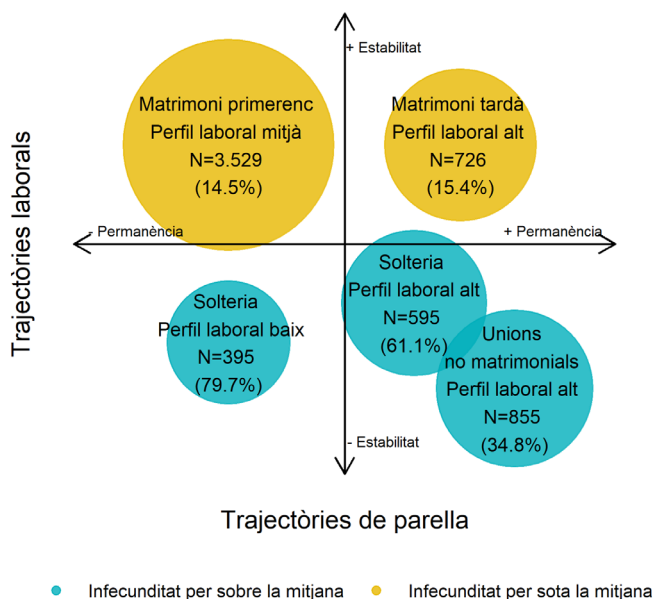

Figura 2. Principals trajectòries de parella-ocupació per a dones nascudes entre 1962 i 1978 residents a Espanya. Entre parèntesi, nivells d'infecunditat registrats per a cada grup.

Font: Enquesta de Fecunditat, 2018

falta de descendència. Tot i que l'ocupació per si sola no prediu necessàriament la infecunditat, les dones que han estat majoritàriament solteres o no han tingut relacions de parella estables i, a més, han tingut una participació alta al mercat laboral són que les que tenen una major probabilitat de no tenir fills. A més, amb independència de la trajectòria de parella, aquelles dones amb una participació laboral alta presenten nivells d'infecunditat més elevats, fet que indica que les condicions laborals influeixen fins i tot quan les dones estan en relacions estables. És important destacar que la nostra mostra

inclou les cohorts nascudes entre 1962 i 1978. Les dones a Espanya es van incorporar de manera massiva al mercat de treball a mitjans dels anys 80, pel que la majoria de dones del nostre estudi estaven encara en aquesta transició.

Diferències educatives en la infecunditat dins de cada trajectòria

La Figura 3 mostra la probabilitat de no tenir fills segons el nivell educatiu per a cadascuna de les cinc trajectòries identificades. La línia vertical discontinua indica la proporció de dones sense fills a tota la mostra (28%), i **aquelles que en queden a la dreta tenen una major probabilitat de no tenir fills**

Trobem diferències per nivell educatiu en les cinc trajectòries, encara que aquestes varien en intensitat i direcció. Entre les dones que es van casar més aviat (T1) amb prou feines hi ha diferències, sent les més instruïdes les que presenten un nivell menor d'infecunditat. Aquestes diferències s'amplifiquen lleugerament entre les dones que es van casar més tardanament (T2). En aquest grup, les dones amb estudis universitaris presenten nivells menors d'infecunditat que les dones amb educació secundària o primària. Les diferències per nivell educatiu s'amplifiquen i varien completament el sentit a les dues trajectòries associades amb la solteria (T4 i T5) i les de cohabitació i inestabilitat conjugal (T3). En aquests casos, les dones amb educació mitjana o alta tenen més probabilitats de quedar-se sense fills que les de menor nivell educatiu. Entre els grups de solteria, per exemple, la probabilitat de no tenir fills es dispara fins al 80% per a les universitàries.

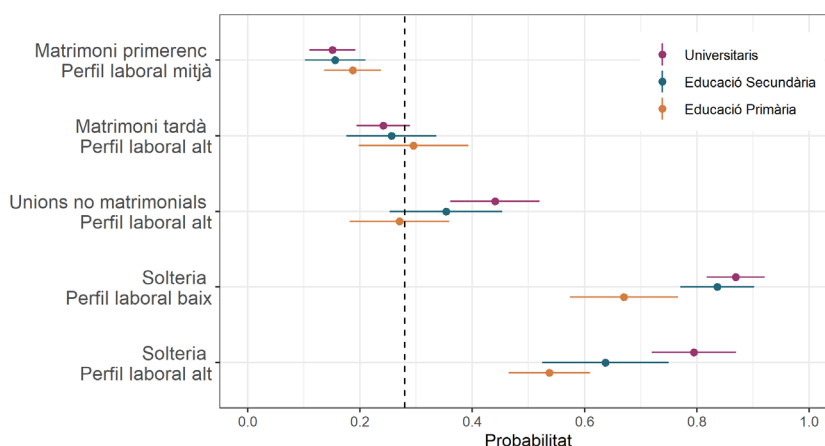

Figura 3. Probabilitats estimades de no tenir fills després dels 40 anys segons el nivell d'educació i la trajectòria de parella-ocupació per a dones nascudes entre 1962 i 1978 residents a Espanya.

Font: Enquesta de Fecunditat, 2018.

Nota: Els resultats mostren els marges de predicció derivats d'una regressió logística. La variable depenent és l'absència de fills biològics o adoptats després dels 40 anys. Les variables de control inclouen la nacionalitat, el nivell educatiu en el moment de l'enquesta, la cohort de naixement, l'edat al primer fill, tenir pares divorciats i el nombre de germans. La línia vertical discontinua indica la proporció de dones sense fills en la mostra completa, amb tota la resta de variables de control situades a la mitjana de la mostra.

Per tant, els efectes de l'absència de parella o inestabilitat conjugal sobre la infecunditat s'amplifiquen entre les dones amb més nivell educatiu. Aquest resultat pot interpretar-se de dues maneres. Primer, des de la perspectiva del mercat matrimonial, trobar la parella adequada per tenir fills podria ser més difícil per a les dones altament educades i també podria portar més inestabilitat (Van Damme, 2024). Segon, des d'una perspectiva de les condicions per a la criança, les dones amb més nivell educatiu preferien tenir fills dins del matrimoni, ja que ho veurien com un compromís formal per invertir fortament en el futur dels fills (Perelli-Harris et al., 2010; Lundberg i Pollock, 2016).

Conclusions

Aquest estudi explora com els nivells d'infecunditat entre les dones passats els 40 anys varien en funció de les trajectòries de parella i ocupació a Espanya. Els resultats apunten que no hi ha un camí únic cap a la manca de descendència, sinó una varietat de factors familiars i laborals interconnectats. Les trajectòries de parella tenen un paper més determinant que les trajectòries laborals. La infecunditat és més gran entre les dones que no han tingut una trajectòria clàssica vinculada al matrimoni, especialment entre aquelles que han estat solteres la major part de la seva vida o entre les que han experimentat algun divorci.

L'educació contribueix a amplificar aquestes diferències. Les dones amb més educació tendeixen a experimentar més inestabilitat en les relacions de parella, cosa que contribueix a la seva probabilitat de no tenir fills. Això pot ser degut a la dificultat de trobar una parella adequada o a

la preferència de tenir fills dins del matrimoni com a forma de compromís. L'ocupació, encara que menys influent que l'estat de parella, també afecta: les dones amb una forta vinculació al mercat laboral, especialment aquelles en trajectòries no matrimonials o de solteria, són més propenses a no tenir fills.

Aquests resultats reflecteixen principalment l'experiència de les cohorts espanyoles nascudes abans del 1980, per a les quals el matrimoni era el patró dominant de formació familiar. Per a les generacions nascudes després de 1980, les tendències poden ser diferents, especialment en un context de més incertesa econòmica i canvis en les normes socials que influeixen en les decisions reproductives. Per altra banda, per limitacions de les dades, no hem pogut incorporar informació sobre les trajectòries laborals dels dos conjugues, que sabem que poden influir en les decisions de fecunditat.

Tot i que l'anàlisi es basa en resultats per Espanya, les conclusions són rellevants per a contextos de baixa fecunditat en general. Hem mostrat que les dones amb trajectòries de parella menys estables tenen més probabilitats de no tenir fills. Així mateix, l'estudi il·lustra que centrar-se en un sol factor per entendre les diferències de fecunditat dins dels grups —i probablement entre països— és insuficient i que són necessàries perspectives que combinin diverses dimensions (ex. parella, treball, estudis) i les seves interaccions respectives per entendre els determinants de la persistent baixa fecunditat a Espanya i a Europa.

Referències bibliogràfiques

Adserà, A., Lozano, M. (2021) *Per què les dones no tenen tots els fills que diuen voler tenir?* Barcelona: Observatori Social Fundació La Caixa.

Esteve, A., Devolder, D., Domingo, A., (2016) "La infecunditat a Espanya: tictac, tic-tac, tic-tac!!!", *Perspectives Demogràfiques*, 1: 1-4 (ISSN: 2696-4228). DOI: 10.46710/ced.pd.cat.1

Lundberg, S., Pollak, RA, Stearns, J. (2016). Family Inequality: Diverging Patterns a Marriage, Cohabitation, and Childbearing. *Journal of Economic Perspectives*, 30(2): 79-102.

Perelli-Harris B, Segle-Rushton W, Kreyenfeld M, Lappegård T, Keizer R, Berghammer C. (2010). The

educational gradient of childbearing within cohabitation in Europe. *Population and Development Review*, 36(4):775-801.

Van Damme, M. (2024). "Desajustos en la cerca de pareja: educación i valores de gènere al mercat matrimonial espanyol", *Perspectives Demogràfiques*, 35: 1-4 (ISSN: 2696-4228). DOI: 10.46710/ced.pd.cat.35

Cita

Lozano, M. Vidal, S. y Adserà, A. (2025). "Trajectòries de parella i ocupació associades a la infecunditat a Espanya", *Perspectives Demogràfiques*, 38: 1-4 (ISSN: 2696- 4228). DOI: 10.46710/ced.pd.cat.38

ISSN

ISSN 2696-4238

DOI

<https://doi.org/10.46710/ced.pd.cat.38>

Editors

Andreu Domingo i Albert Esteve

Correspondència dirigida a

Mariona Lozano Riera
mlozano@ced.uab.cat

Crèdits

Gràfics: Anna Turu

Maquetació

Eva Albors i Xavier Ruiz

Agraïments

Aquest estudi s'ha dut a terme amb finançament de la Fundació La Caixa

sota el projecte CLOSEGAP (LCF/PR/SR23/57000005) liderat per Mariona Lozano. L'autora també agraeix el finançament del Ministeri de Ciència i Innovació (RYC2021-034487-I; PID2023-153252OB-100) i el suport de la Generalitat de Catalunya i el programa CERCA

Direcció X

@CEDemografia

Contacte

Centre d'Estudis Demogràfics
Calle de Ca n'Altayó, Edificio E2
Universitat Autònoma de Barcelona
08193 Bellaterra / Barcelona
España
+34 93 5813060
demog@ced.uab.es